

Nr 13.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; given Stockholms slott den 8 december 1916.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

1:o

dels att från kronolägenheten Vadstena kronoäng inom Vadstena stads område må till Vadstena andelsmejeriförening u. p. a. försäljas för att sammanslås med lägenheten Vättersäng den å G. V. Müntzings i statsrådsprotokollet omförmälda karta med litt. K betecknade tomten med det område, som angivits i J. Grenholms i samma protokoll omnämnda beskrivning, mot en köpeskillning av 730 kronor samt under villkor i övrigt, att köpeskillningen vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och att köparen ensam ansvarar för alla med tomtens avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader;

dels ock att tomterna litt. B, C, D, E, F, G, H, I och L å samma karta må var för sig med det i förenämnda beskrivning upptagna område från samma kronolägenhet upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

2:o

att ett i statsrådsprotokollet omförmält område om 1.565 hektar må från förra militiebostället 1 mantal Spånarp nr 1 jämte Labbeliden nr 1, ett

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 12 häft. (Nr 13.) 1

torp, i Vrigstads socken av Jönköpings län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för innehavaren av den angränsande lägenheten Fredriksberg;

3:o

att torpen Fröjden och Hörnet samt lägenheten Bygget må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Tornaryd nr 1 i Bankeryds socken av Jönköpings län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll beträffande hus och utfartsväg på sätt av uppskattningsmännen ifrågasatts och med förklarande, att i försäljningen av torpet Fröjden ej ingår någon del av egendomens vattenrätt i Dummeån;

4:o

dels att sex med litt. B, C, D, E, F och G betecknade lägenheter må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra militiebostället $\frac{3}{8}$ mantal Grantinge nr 9 i Stoby socken av Kristianstads län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

dels ock att den till samma egendom hörande lägenheten litt. H må med i samma protokoll angivet område försälas å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

5:o

att de till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bröda nr 1 i Allerums socken av Malmöhus län hörande västra och östra mosskiftena samt skiftet vid Kattarp må vart för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

6:o

att, sedan förra hospitalslägenheten Hardeberga nr 18, en äng, i Hardeberga socken av Malmöhus län uppdelats i tre lägenheter, bestående en av jordlotten nr 1, en av jordlotterna nr 2 och 3 och en av jordlotterna nr 4 och 5, dessa lägenheter må var för sig med i stats-

rådsprotokollet angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

7:o

att, utan hinder av riksdagens år 1909 fattade beslut, de till förra militiebostället $68/160$ mantal Bjuv nr 3 i Bjuvs socken av Malmöhus län hörande lotterna nr 2 och 3 av ägofiguren nr 123a å en i statsrådsprotokollet omförmäld karta må till Bjuvs kommun försäljas för en köpeskilling av 1,810 kronor att vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt med skyldighet för kommunen att ensam gälda de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader samt att, i den mån från kronans sida påfordras, bekosta hägnad i gränsen mot kronoegendomens övriga mark;

8:o

att, utan hinder av riksdagens år 1910 fattade beslut, de till förra militiebostället $1 \frac{1}{16}$ mantal Hörby nr 7, 9, 14, 20 och 22 i Hörby socken av Malmöhus län hörande ägofigurerna nr 150, 151 och 152 å den i statsrådsprotokollet omförmälda karta må enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar upplåtas fördelade i elva lägenheter, var och en med av domänstyrelsen tillstyrkt område, samt med skyldighet för innehavare av var och en av lägenheterna litt. B, C, F, H, I + P och K + Q att till utfartsväg upplåta lägenheten tillagt område av ägofigurerna m och n, dock att lägenheterna litt. A—F böra först utbjudas såsom en helhet och endast, därest härvid antagligt anbud ej erhålles, var för sig;

9:o

att lägenheten Torpet må med i statsrådsprotokollet angivet område från förra militiebostället $3/4$ mantal Jäder nr 1 i Mjälldrunga socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för lägenhetens innehavare till fri utfartsväg över stamhemmanet;

10:o

att lägenheterna Kyrkängen, Karlsro och Nordtorpet må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra militiebostället

$\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 1 Drängegård med $\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 2 Skattegård i Solberga socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för innehavare av lägenheten Nordtorpet till fri utfartsväg över stamhemmanet;

11:o

att lägenheterna Björnholmen litt. B, Björnholmen litt. C, D och E, Holmen samt Hökviken med Ängen må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från förra häradshövdingbostället $\frac{3}{4}$ mantal Svansjö nr 1 i Torestorps socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt för kronan att fritt använda de å lägenheterna Björnholmen litt. B, Björnholmen litt. C, D och E samt Hökviken med Ängen befintliga vägar;

12:o

att förra militieboställslägenheten Stora Bro kvarn i Ullervads socken av Skaraborgs län må försäljas på offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor;

13:o

dels att de till förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Törsatorp nr 1 i Locketorps socken av Skaraborgs län hörande tre lägenheterna Karlstorp, C. J. Lundells lägenhet och den ägofigurerna nr 222—234 omfattande lägenheten må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för snickaren Alfred Jonsson i Myreberg att erhålla hembud å sistnämnda lägenhet;

dels ock att det område av samma hemman, som å kartan däröver omfattar ägofigurerna nr 27, 37—39 samt i statsrådsprotokollet angiven del av den med nr 36 betecknade kanalen, må gemensamt med den del av förra militiebostället $\frac{1}{8}$ mantal Björstorp nr 1 i samma socken och län, som omfattar ägofigurerna 1—11 och 13—63, sedan sistnämnda ägolott blivit genom ägostyckning frånskild, försäljas å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor; samt

14:o

att, sedan förra länsmansbostället 1 mantal Kullarbo nr 3 i Öster Våla socken av Västmanlands län blivit genom ägostyckning delat i sex lotter i överensstämmelse med uppskattningsmännens förslag,

dels lotterna litt. A, E, F och G försäljas å offentlig auktion enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, med förbehåll vid försäljningen av lotten litt. A att de till densamma lagda områdena litt. b, c och d säljas allenast med den rätt kronan till dem må äga;

dels ock lotterna litt. B och C—D upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll vid upplåtelsen av lotten litt. C—D att det till denna lott lagda området litt. a upplåtes allenast med den rätt kronan må äga till densamma.

De till dessa ärenden hörande handlingar och kartor skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8
december 1916.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning åtskilliga ärenden angående försäljning av kronoegendomar eller upplåtande av lägenheter från dylika egendomar, vilka ärenden syntes böra föranleda framställning till riksdagen, samt anförde härom följande:

1:o.

[1.] När arrendeuppskattning under sommaren år 1910 skedde å den då till den 14 mars 1913 utarrenderade kronolägenheten Vadstena kronoäng i S:t Pers socken och Dals härad av Östergötlands län, anmälde sig såväl Vadstena andelsmejeriförening u. p. a. som åtskilliga enskilda personer till erhållande av upplåtelse av vissa områden av kronoängen.

Vadstena
kronoäng i
Östergötlands
län.

Kungl. Maj:t beslöt emellertid den 12 maj 1911, att egendomen skulle vid arrendeperiodens slut bibehållas i kronans ägo och ånyo utarrenderas för tio år. Sådan utarrendering har därefter skett till den 14 mars 1923 mot ett årligt arrende av 725 kronor. Egendomen är belägen alldeles invid Vadstena järnvägsstation samt innehåller en areal av 8.621 hektar, därav 7.111 hektar tomter och åker, 1.436 hektar äng och odlingsmark samt 0.074 hektar impediment. I denna areal ingå icke ett till Fågelsta—Vadstena—Ödeshögs järnväg hörande område och förenämnda andelsmejeriförenings nuvarande lägenhet Vättersäng, vilka redan avsöndrats från egendomen.

I särskilda till Kungl. Maj:t under år 1912 ingivna ansökningar gjordes därefter förnyade framställningar om lägenhetsupplåtelser från egendomen. Omförmälda mejeriförening anhöll sålunda att få köpa ett intill föreningens nuvarande lägenhet gränsande område om 0.1368 hektar, benämnd Vättersäng nr 3. Därjämte anhöllo stationskarlen C. J. Wärn och fem andra vid järnvägen anställda personer att få inköpa var sin tomt till eget hem.

Egendomens arrendator förklarade sig villig att för sin del medgiva dessa upplåtelser mot vederlag av fyra procent årlig ränta å områdets saluvärde, 3,000 kronor per hektar, att gottgöras honom medelst avdrag å arrendet. Därest icke hela det söder om Fågelsta—Vadstena—Ödeshögs järnväg liggande området komme att försäljas, förbehölle han sig arrende- och brukningsrätt till det överblivna området, om detta vore så stort, att han ansåge sig kunna med fördel bruka detsamma.

Sedan Kungl. Maj:ts befälningshavande och domänstyrelsen avgivit yttranden, blevo dessa ärenden vilande hos Kungl. Maj:t, enär fråga uppkommit om införlivning med Vadstena stad av ifrågavarande kronoäng och utläggande av stadsplan å densamma. Den 24 juli 1914 förordnade Kungl. Maj:t, att de områden, däribland nu ifrågavarande kronoäng, som innefattades i en av arkitekten P. Hallman uppgjord stadsplan och då voro belägna i S:t Pers socken, skulle från och med år 1915 införlivas med staden adstena i Vadminstrativt, kommunalt, ecklesiastikt samt, så vitt dessa områden ej redan förut i judiciellt hänseende tillhörde staden, jämväl i judiciellt avseende. Tillika fastställdes Hallmans förslag till stadsplan. Med anledning härav blevo nu ifrågavarande bägge ärenden den 9 oktober 1914 återremitterade till domänstyrelsen.

I infordrade yttranden hava stadsfullmäktige och magistraten i Vadstena tillstyrkt upplåtelseerna, såvitt de avse styckning av kronoängens område söder om järnvägen, under förutsättning att tomtgrän-

serna förläggas så, att de icke rubba stadsplanens indelning i gator och byggnadskvarter.

Domänintendenten har avstyrkt Wärns m. fl. ansökning under anförande att upplåtelser av bostadslägenheter enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 endast kunde ske vid ny arrendeperiod. Däremot har han tillstyrkt mejeriföreningens ansökning.

Arrendatorn har åberopat vad han förut anført.

Byggnadsnämnden i Vadstena har överlämnat en kartskiss, utvisande i gröna beteckningar hur den tänkt sig tomtförläggningen, så att denna icke komme att rubba byggnadskvarter och gator enligt den fastställda planen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har beträffande Wärns och hans medsökandes framställning anført, att ehuru upplåtelser av bostads- och andra lägenheter från kronodomäner icke i allmänhet plägade medgivas under löpande arrendeperiod för andra ändamål än sådana, som kunde betecknas såsom allmännyttiga, Kungl. Maj:ts befallningshavande likväl med hänsyn till de i detta fall föreliggande omständigheter tillstyrkte sagda framställning. Jämväl mejeriföreningens ansökning har tillstyrkts, enär upplåtelsen syntes skola för orten medföra synnerligen stort gagn.

Domänstyrelsen har därefter föranstaltat om saluvärdering å det till styckning och försäljning ifrågasatta området, vilken förrättning hölls den 12 juli 1915. Till ledning för förrättningen användes en av kommissionslantmätaren G. V. Müntzing år 1910 upprättad karta. Uppskattningsmännen föreslogo områdets styckning i tio lägenheter med nedan angivna arealer och saluvärden:

Litt.	Areal hektar	Saluvärde kronor	Litt.	Areal hektar	Saluvärde kronor
B	0.1335	400	G	0.1740	695
C	0.1365	410	H	0.1885	850
D	0.1465	515	I	0.2010	905
E	0.1560	545	K	0.1625	730
F	0.1415	495	L	0.2440	380

Området för dessa tio lägenheter utgöres av åker, med undantag av en mindre del av lägenheten litt. L, som utgöres av äng. Värdena äro för åkern beräknade till 30 å 45 öre per kvadratmeter, dock att den i lägenheten litt. L ingående åkern upptagits blott efter 20 öre, samt för ängen till 10 öre per kvadratmeter. Lägenheterna finnas

närmare angivna i en av extra lantmätaren John Grenholm den 25 november 1915 upprättad beskrivning.

Sedan arrendatorn av den närbelägna kronoegendomen Kungs-Starby, K. G. Hedmark i en inkommen skrift gjort vissa erinringar mot kronoängens styckning till bostadslägenheter, vilket enligt hans förmenande skulle medföra olägenheter för den av honom arrenderade egendomen, hava dessa erinringar bemötts i en skrift av Wärn och två av dennes medsökande, vilka förklarar sig vidhålla sin ansökning. De tre övriga av Wärns medsökande hava däremot av olika anledningar dragit sig tillbaka.

Byggnadsnämnden i Vadstena har den 7 juni 1916 förklarar sig icke hava något att erinra mot Grenholms förslag till tomtläggning, under förutsättning att lägenheten litt. K, vilken var avsedd att upplåtas till mejeriföreningen, sammansloges med nuvarande lägenheten Vättersäng till en fastighet.

Domänintendenten har, under framhållande att någon hembuds rätt eller annan företrädesrätt icke kunde tillerkännas Wärn och hans medsökande, förordat, att, ifall egnahemslägenheter skulle upplåtas å området, detta måtte ske i vanlig ordning, varvid antagligen flera spekulanter skulle anmäla sig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har ansett Hedmarks erinringar icke vara av beskaffenhet att böra utgöra hinder för den ifrågasatta tomtförsäljningen samt, under framhållande att arrendatorn av kronoängen redan lämnat sitt medgivande till upplåtelseerna under nu löpande arrendeperiod, vidhållit sitt förut avgivna yttrande.

Jämväl domänstyrelsen har tillstyrkt upplåtelse såväl av tomten litt. K till mejeriföreningen som av övriga tomter i vanlig ordning. Därjämte har styrelsen tillstyrkt, att arrendatorn måtte i mån som tomt försäljes få nedsättning i därefter förfallande arrendeavgifter med ett belopp, motsvarande fyra procent å köpeskillingen för tomten, beräknad efter 3,000 kronor för hektar eller 30 öre för kvadratmeter.

Då arrendatorn av kronoängen medgivit, att nu ifrågavarande område må redan under löpande arrendeperiod upplåtas, och den i vederlag begärda arrendenedsättningen synes skälig samt tomterna nu förlagts så, att de passa in i stadsplanen, synas mig inga hinder böra möta för upplåtelseerna.

*Departements-
chefen.*

I överensstämmelse med vad domänstyrelsen tillstyrkt får jag därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 12 häft. (Nr 13.)

dels att från kronolägenheten Vadstena kronoäng inom Vadstena stads område må till Vadstena andelsmejeriförening u. p. a. försäljas för att sammanslås med lägenheten Vättersäng den å G. V. Müntzings omförmälda karta med litt. K betecknade tomten med det område, som angivits i J. Grenholms förenämnda beskrivning, mot en köpeskillning av 730 kronor samt under villkor i övrigt, att köpeskillningen vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och att köparen ensam ansvarar för alla med tomtens avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader;

dels ock att tomterna litt. B, C, D, E, F, G, H, I och L å samma karta må var för sig med det i förenämnda beskrivning upptagna område från samma kronolägenhet upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

2:o.

[2.] Förra militiebostället 1 mantal Spånarp nr 1 jämte Labbeliden nr 1, *Spånarp nr 1 ett torp, i Vrigstads socken av Jönköpings län är utarrenderat till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 780 kronor. Egendomen, som jämte Labbeliden nr 1 i Jönköpings län är belägen 14 kilometer från Stockaryds järnvägsstation, har en areal av 378.747 hektar, därav 0.829 hektar tomter, 23.042 hektar åker, 37.127 hektar äng, 315.136 hektar betes- och skogsmark samt 2.613 hektar impediment.*

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att ett i sydvästra delen av egendomen beläget obebyggt område, omfattande å en av t. f. extra lantmätaren A. Gyllenbåge år 1915 över egendomen upprättad karta ägofigurerna nr av 224, 227—230 med en areal av 1.565 hektar, därav 0.367 hektar åker, 1.108 hektar äng, 0.078 hektar betesmark samt 0.012 hektar impediment, måtte upplåtas till innehavaren av en till området gränsande lägenhet Fredriksberg, Anders Johanson, vilken anhållit att få köpa området för att lägga detsamma till nyssnämnda lägenhet. Området i fråga har saluvärderats till 375 kronor.

Tillika hava uppskattningsmännen, i likhet med vederbörande jägmästare, föreslagit, att egendomen i övrigt måtte överlämnas till skogsstatens förvaltning för att förenas med Åkaköps kronopark.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, t. f. överjägmästaren i Smålands distrikt och domänstyrelsen hava tillstyrkt uppskattningsmännens förslag.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ovanberörda område om 1.565 hektar må från förra militiebostället 1 mantal Spånarp nr 1 jämte Labbeliden nr 1, ett torp, i Vrigstads socken av Jönköpings län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar med hembuds rätt för innehavaren av den angränsande lägenheten Fredriksberg.

3:o.

Förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Tornaryd nr 1 i Bankeryds socken av Jönköpings län är utarrenderat till den 14 mars 1918 för 880 kronor om året. Egendomen är belägen 15 kilometer från Jönköping och 5 kilometer från Bankeryds järnvägsstation samt har en areal av 114.829 hektar, därav 1.425 hektar tomt och trädgård, 57.635 hektar åker, 1.845 hektar ängs- och odlingsmark, 51.118 hektar betes- och skogsmark samt 2.806 hektar impediment.

[3.]
Tornaryd
nr 1 i Jönköpings län.

I Dummeån, som utgör gräns mellan egendomen och den från egendomen Lindhult i Habo socken av Skaraborgs län avsondrade lägenheten Rödjestugan, där kvarn är anlagd, finnes ett mindre vattenfall, vars värde enligt av vederbörande lantbruksingenjör gjord beräkning utgör 2,325 kronor och i vilket egendomen antages hava del till hälften. Nedanför kvarnen samt mellan denna och egendomens rågång mot Bosaryd finnes dessutom i ån enligt lantbruksingenjörens uppgift ett sammanlagt fall av 1 à 1.5 meter, vilket emellertid för närvarande ej kan skattas till något värde.

Å egendomen finnas torpen Fröjden och Hörnet, vartdera bebyggt med, förutom hus, som enligt uppgift ägas av egendomens arrendator, kronan tillhöriga boningshus och ladugård, samt en lägenhet Bygget, med bostadshus och ladugård tillhöriga innehavaren av lägenheten. Uppskattningsmännen hava föreslagit, att dessa lägenheter måtte upplåtas till deras nuvarande innehavare, vilka förklarar sig önska förvärva desamma för nedan angivna saluvärden.

Enligt uppskattningsmännens förslag skulle torpet Fröjden om-

fatta å en av extra lantmätaren A. Gyllenbåge år 1915 över egendomen upprättad karta ägofigurerna nr av 7, 82—101, av 102 och 128 med en areal av tillhopa 7.616 hektar, därav 3.335 hektar tomt, åker och trädgård, 0.817 hektar äng, 3.329 hektar betes- och skogsmark samt 0.135 hektar impediment. Torpet har saluvärderats till 2,110 kronor, därav för växande skog 110 kronor.

Torpet Hörnet skulle omfatta å kartan ägofigurerna nr 105—120 och del av 122 a, med en areal av tillhopa 6.599 hektar, därav 4.491 hektar tomt, åker och trädgård, 0.333 hektar äng, 1.737 hektar betes- och skogsmark samt 0.038 hektar impediment. Torpet har saluvärderats till 2,860 kronor, därav för växande skog 260 kronor och för åbyggnad 200 kronor.

Lägenheten Bygget skulle omfatta å kartan ägofigurerna nr 35 och 36 med en areal av tillhopa 0.383 hektar, utgörande åkerjord. Lägenheten har saluvärderats till 310 kronor.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att förbehåll måtte göras, att andra än kronans hus ej ingå i försäljningen av torpen. Köparen av torpet Fröjden borde förbehållas rätt till utfartsväg över huvudgårdens ägor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt uppskattningsmännens förslag till försäljning av ifrågavarande områden.

Med framhållande av att fråga framdeles kunde uppstå om utnyttjande av vattenkraften i ån, berörande det mellan kvarndammen å egendomens mark och Bosaryd befintliga vattenfallet, och att det därför kunde vara fördelaktigt, att kronan hade i behåll den del av ån, som enligt uppskattningsmännens förslag skulle tillkomma torpet Fröjden, jämte därtill hörande strandremsa, samt då lantbruksingenjören ej yttrat sig i berörda hänseende, har överjägmästaren föreslagit, att ärendet borde till lantbruksingenjören ånyo remitteras för avgivande av yttrande i nämnda del.

Domänstyrelsen har anfört, att enligt uppskattningsmännens förslag det i försäljningen av torpet Fröjden ingående område ej omfattar någon sådan vattenrätt, som överjägmästaren antagit, men att det torde vara lämpligt, att detta vid försäljningen betonades.

*Departements-
chefen.*

Jag instämmer med domänstyrelsen. Själva kvarnfallet ligger vid den del av egendomen, som är ämnad att behållas i kronans ägo. Då det lilla fallet mellan kvarndammen och Bosaryds rågång icke gärna kan självständigt utnyttjas, torde något förbehåll utöver vad domänstyrelsen föreslagit icke för dess skull vara erforderligt.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att torpen Fröjden och Hörnet samt lägenheten Bygget må var för sig med ovan angivet område från förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Tornaryd nr 1 i Bankeryds socken av Jönköpings län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egna hemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll beträffande hus och utfartsväg på sätt av uppskattningsmännen ifrågasatts och med förklarande, att i försäljningen av torpet Fröjden ej ingår någon del av egendomens vattenrätt i Dummeån.

4:o.

Förra militiebostället $\frac{3}{8}$ mantal Grantinge nr 9 i Stoby socken av Kristianstads län är utarrenderat till den 14 mars 1918 för 700 kronor om året. Egendomen, som är belägen 1 mil från Hässleholms stad och 4 kilometer från Attarps järnvägsstation, har sitt område fördelat i fyra skiften: hemskiftet, ljunskiftet, skogsskiftet och torvskiftet, och innehåller en sammanlagd areal av 57.730 hektar, därav 29.073 hektar tomt och åker, 27.157 hektar äng samt 1.500 hektar impediment.

[4.]
Grantinge nr 9
i Kristianstads län.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att följande med innehavarna tillhöriga hus försedda fem lägenheter, därav de fyra första äro belägna på ljunskiftet och den femte på skogsskiftet och vilka finnas betecknade å en av t. f. extra lantmätaren John Grenholm år 1914 upprättad karta över egendomen med litt. B, C, D, E och G, måtte med nedan angivna arealer och saluvärden upplåtas till egna hem, nämligen: litt. B, areal 0.058 hektar, saluvärde 50 kronor; litt. C, areal 0.323 hektar, saluvärde 250 kronor; litt. D, areal 0.145 hektar, saluvärde 50 kronor; litt. E, areal 0.165 hektar, saluvärde 100 kronor, och litt. G, areal 7.552 hektar, saluvärde 3,170 kronor.

Uppskattningsmännen hava vidare föreslagit, att den del av skogsskiftet, som icke ingår i litt. G, måtte, då skiftet är långt avlägset från hemskiftet och till följd därav obekvämt att hava i sambruk med sistnämnda skifte, uppdelas i två lägenheter, å förenämnda karta betecknade med litt. F och H, ävensom att litt. F måtte upplåtas såsom eget hem och att litt. H, vilken lägenhets odlingsbara jord är ringa och av dålig beskaffenhet, måtte försäljas i enlighet med de i brevet den 29 maj 1874 angivna villkor. Lägenheterna litt. F och H äro obebyggda. Lägen-

heten litt. F har med en areal av 5.035 hektar saluvärderats till 1,890 kronor och lägenheten litt. H, vars areal är 8.589 hektar, har åsatts ett saluvärde av 5,520 kronor, därav 4,905 kronor 40 öre för växande skog.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt uppskattningsmännens förslag.

Jämväl domänstyrelsen har efter hörande av vederbörande jägmästare och överjägmästare tillstyrkt lägenheternas försäljning. Enligt styrelsens åsikt borde samtliga lägenheter avskiljas genom ägostyckning, varigenom rätt till nödiga vägar skulle beredas lägenheterna.

Jag instämmer med domänstyrelsen och hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att ovannämnda sex med litt. B, C, D, E, F och G betecknade lägenheter må var för sig med ovan angivet område från förra militiebostället $\frac{3}{8}$ mantal Grantinge nr 9 i Stoby socken av Kristianstads län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar;

dels och att den till samma egendom hörande lägenheten litt. H må med här ovan angivet område försälas å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

5:o.

[5.]
Bröda nr 1
i Malmöhus
län.

Förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bröda nr 1 i Allerums socken av Malmöhus län är utarrenderat till den 14 mars 1918 för 1,880 kronor om året. Egendomen, vars huvudgård är belägen 8 kilometer från Hälsingborg och 5 kilometer från Ödåkra station, har en areal av 62.972 hektar, därav 1.578 hektar tomt och trädgård, 57.514 hektar åker, 1.713 hektar äng och odlingsmark samt 2.167 hektar impediment. Härutöver har egendomen andel i vissa vid skifte i Allerums markelag åren 1817—27 för gemensamt behov såsom grustag och skolhustomt undantagna platser ävensom gemensamt med övriga kronohemman i Allerums socken en trakt i södra änden av Strandmalen, vid laga skifte 1869—70 bestämd till 2 tunnland eller 98 ar 72 kvadratmeter, därav egendomens andel ansetts utgöra 13 ar 88 kvadratmeter.

Egendomen består av fem särskilda skiften, hemskitet, de på 1 kilometers avstånd därifrån belägna västra och östra mosslotterna, skiftet

vid Kattarp på 4 kilometers avstånd från hemskiftet och skiftet vid Viken 10 kilometer från samma skifte.

Uppskattningsmännen hava, under hänvisning till en av distriktslantmätaren Axel Nilsson år 1914 upprättad karta över egendomen, till en början föreslagit, att av berörda skiften följande tre måtte försälas, nämligen:

västra mossloten, som, bebyggd med nuvarande innehavaren Gottfrid Larsson tillhöriga hus, å kartan omfattar ägofigurerna nr 42—48 med en areal av 1.287 hektar tomt, åker och äng,

östra mossloten, som, bebyggd med innehavaren Anders Palmsten tillhöriga hus, å kartan omfattar ägofigurerna nr 49—57 med en areal av 1.608 hektar tomt, åker, odlingsmark och avloppsgrav, samt

skiftet vid Kattarp, som, bebyggt med innehavaren Peter Knutsson tillhöriga hus, å kartan omfattar ägofigurerna nr 58—85 med en areal av 16.262 hektar tomt och åker m. m.

Skiftena, som saluvärderats, västra mossloten till 1,030 kronor, östra mossloten till 1,200 kronor och skiftet vid Kattarp till 17,890 kronor, hava föreslagits till hembud åt vederbörande innehavare.

Å skiftet vid Kattarp finnes en åt Stina Karlsson på livstiden upplåten lägenhet, å kartan omfattande ägofiguren nr 84 med utfartsväg nr 85; och hava uppskattningsmännen hemställt, att vid försäljningen av skiftet i fråga förbehåll måtte göras om rätt för Stina Karlsson att under sin livstid få mot utgörande av årlig avgäld å 12 kronor bibehålla lägenheten.

Uppskattningsmännen hava i sammanhang härmed, för den händelse de skiftet i Kattarp åsatta salu- och arrendevärdena komme att anses för stora för att skiftet skulle kunna hembjudas bemälde Peter Knutsson, vilken jämlikt bestämmelserna i nu gällande arrendekontrakt om egendomen hade livstids besittningsrätt därtill och jämte sin fader innehaft skiftet på arrende i sammanlagt över 30 år och därvid skött detsamma särdeles väl, hemställt, att skiftet, som enligt uppskattningsmännens mening synnerligen väl lämpade sig till en särskild jordbrukslägenhet, måtte utarrenderas särskilt, därvid arrendeavgiften borde betalas direkt till kronan och ej till huvudarrendatorn. I varje fall borde skiftet genom ägostyckning avskiljas från huvudgården, vilken nu finge utgöra alla onera för skiftet och hålla vägar för detsamma.

Beträffande skiftet vid Viken, i vilket finnes endast småsten, så kallad strandmal, omöjlig för snart sagt all vegetation, och vilket ej ägde något värde för arrendatorn av egendomen, hava uppskattningsmännen ansett, att försök till försäljning av detsamma till byggnads-

tomt borde göras, men att, om någon spekulant därvid ej anmälde sig, skiftet borde avgiftsfritt kvarbliva under huvudgården, vars arrendator skulle vara skyldig att, närhelst under arrendetiden kunde så påfordras, utan någon gottgörelse avstå från skiftet. Saluvärdet å detta skifte har uppskattats till 50 kronor.

Egendomens förberörda andel i södra Strandmalen, därav arrendatorn av egendomen ej heller hade någon inkomst, borde enligt uppskattningsmännens mening tillsvidare avgiftsfritt bibehållas till huvudgården, och borde arrendatorn även här vara skyldig att utan vederlag avstå från andelen, i händelse den framdeles komme att försäljas tillsammans med övriga kronoegendomars andelar i samma Strandmal.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt bifall till förslaget om upplåtelse av de så kallade östra och västra mosslotterna till deras nuvarande innehavare. Beträffande skiftet vid Viken, vilket såsom ovan nämnts icke ägnade sig till upplåtelse såsom jordbrukslägenhet, har Kungl. Maj:ts befallningshavande, då det syntes tvivelaktigt, huruvida ett utbudande av området såsom byggnadstomt för närvarande vore ändamålsenligt, ansett, att såväl detta skifte som egendomens andel i den så kallade Strandmalen tills vidare icke borde undantagas från arrendet, men hemställt, att i blivande kontrakt måtte intagas bestämmelse därom, att arrendatorn skulle vara skyldig att, närhelst så skulle under arrendetiden påfordras, avstå från ifrågavarande områden — en bestämmelse, som icke kunde anses obillig vid upplysta förhållandet, att arrendatorn under senare år icke haft någon inkomst av dessa områden, vilka för övrigt varit utan värde för arrendet i dess helhet.

Vid avgörandet av frågan om framtida dispositionen av skiftet vid Kattarp har Kungl. Maj:ts befallningshavande funnit följande synpunkter värda beaktande. Skiftets nuvarande brukare Peter Knutsson vore enligt gällande arrendekontrakt tillförsäkrad rätt att under sin och sin hustrus livstid innehava och bruka ifrågavarande område mot årlig avgift av 700 kronor, vilket belopp emellertid i enlighet med domänstyrelsens skrivelse den 11 december 1908 förhöjts med 22 kronor 34 öre, beroende på utförandet av ett vattenavledningsföretag, av vilket lägenheten haft nytta. Uppskattningsmännens alternativa förslag att utbryta detta skifte såsom en självständig arrendefastighet med skyldighet för dess arrendator att direkt till kronan erlægga föreslagen arrendeavgift syntes hava haft sin grund i uppskattningsmännens betänkligheter mot att föreslå ett så stort jordområde till upplåtelse i enlighet med gällande bestämmelser om egnahemsupplåtelser. Skiftet hade, såsom ovan nämnts, en areal av 16.262 hektar, varav dock avginge 0.202 hektar, utgörande

Stina Karlssons lägenhet. Den avkomstgivande jorden upptoges i uppskattningsinstrumentet till 15.539 hektar åker. Kungl. Maj:ts befallningshavande ville för sin del icke bestrida, att nu ifrågavarande skifte vore större än vad som i allmänhet plägade upplåtas såsom en egnahemslägenhet, men funne sig på samma gång föranlåten hänvisa till en upplåtelse, vilken på sin tid ägde rum från kronoegendomen Dalby kungsgård och varigenom ett område om 11.785 hektar, utgörande del av kungsgårdens så kallade skiftesjord, efter hembud upplåts mot en köpeskilling av 14,140 kronor såsom egnahemslägenhet till Nils Nilsson, vilken förut brukat området och därstädes ägde egna byggnader. (Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen år 1913 nr 265, sidorna 12 och 13.) På grund därav att uppskattningsinstrumentet icke syntes lämna tillräckligt klart besked i frågan, huruvida Kattarpsskiftets nuvarande brukare Peter Knutsson för egen del önskade förvärva jordområdet eller måhända hellre ville innehava detsamma på arrende, hade Kungl. Maj:ts befallningshavande gått i författning om utredning i nämnda hänseende. Därvid hade Knutsson inkommit med en vid handlingarna fogad skriftlig framställning, i vilken han anhållit att efter hembud få förvärva äganderätt till skiftet mot erläggande av det skiftet åsatta saluvärdet, till vilken ansökning vederbörande kronofogde i en handlingarna bilagd skrift tillstyrkt bifall. Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst och under hänvisning till ej blott den långa tid, varunder Knutsson brukat ifrågavarande skifte, utan även det sätt, varpå han enligt samstämmigt uttalat omdöme därunder förbättrat jorden och höjt dess avkastningsförmåga, har Kungl. Maj:ts befallningshavande hemställt, att skiftet vid Kattarp måtte emot åsatt saluvärde, 17,890 kronor, hembjudas Knutsson till inlösen på villkor, därest han så skulle önska, i enlighet med gällande bestämmelser om avbetalningar vid förvärf av egnahemslägenheter från kronoegendomar, därvid förberörda förbehåll om rätt för Stina Karlsson att under sin livstid få bibehålla den av henne nu bebodda lägenheten borde göras.

Mot de föreslagna saluvärdena har Kungl. Maj:ts befallningshavande icke haft något att erinra.

Efter det domänstyrelsen anmodat Kungl. Maj:ts befallningshavande att efter domänintendentens hörande avgiva förnyat yttrande rörande lämpligheten att uppdelas sistnämnda skiftet vid Kattarp i särskilda lotter eller från detsamma avskilja någon del såsom egnahemslägenhet, har Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnat yttrande av domänintendenten, varuti denne — med hänsyn till skiftets belägenhet långt från större samhälle och fabrik och då för att den till skiftet

hörande lerartade åkerjorden skulle kunna lämna goda skördar mycket stark dragkraft erfordrades, tillgänglig vid för jordens bearbetande lämplig tid, samt å det odelade skiftet tre grova arbetshästar kunde hållas men å skiftet, uppdelat i flera jordbrukslägenheter, tillräcklig och för lägenheternas brukande passande dragkraft ej skulle kunna erhållas — såsom sin åsikt framhållit, att skiftet icke lämpligen borde styckas utan i stället bibehållas såsom en jordbrukslägenhet, vilken åsikt även biträtts av Kungl. Maj:ts befallningshavande.

Domänstyrelsen har förklarat sig ej hava något att erinra mot uppskattningsmännens förslag, i vad det avser försäljning av västra och östra mosslotterna.

I fråga om dispositionen av skiftet vid Kattarp har styrelsen biträtt Kungl. Maj:ts befallningshavandes hemställan. Det värde, skiftet ansetts äga, har syntes styrelsen till avsevärd del hava uppkommit genom brukarens egen omtanke och den förbättring i skiftets kultur han åstadkommit utan uppoffring från kronans sida, varför det syntes billigt, att han finge tillösa sig skiftet. Även med hänsyn till den uppmuntran å andra, en sådan upplåtelse kunde innebära, syntes densamma böra komma till stånd.

Vad anginge dispositionen av egendomens andel i den så kallade Strandmalen och skiftet vid Viken ansåge domänstyrelsen, med avseende å vad uppskattningsmännen och Kungl. Maj:ts befallningshavande anfört, upplåtelse från egendomen av dessa områden nu ej böra ifrågakomma. Vad Kungl. Maj:ts befallningshavande ifrågasatt därom, att i ett blivande arrendekontrakt om egendomen borde göras förbehåll om skyldighet för arrendatorn att, när helst så skulle under arrendetiden påfordras, avstå från ifrågavarande områden utan ersättning, strede mot arrendelagens bestämmelser, men, därest under arrendetiden anledning skulle uppstå att skilja områdena från arrendet, syntes svårighet ej böra möta att vinna arrendatorns samtycke därtill vid det förhållandet, att områdena syntes vara utan värde för arrendet.

Därest styrelsens hemställan i fråga om skiftet vid Kattarp ej skulle vinna bifall, hade styrelsen vid det förhållande, att den egendomens arrendator tillkommande optionsrätt vid egendomens förnyade utarrendering omfattade jämväl sagda skifte, tänkt sig den utvägen finnas att bereda skiftets nuvarande brukare tryggad besittningsrätt därtill under den nya arrendeperioden för egendomen.

Departements-
chefen.

Mot de föreslagna upplåtelseerna av västra och östra mosskiftena såsom egnahemslägenheter har jag icke något att erinra.

Ehuruväl värdet å skiftet vid Kattarp är vida högre, än som hittills varit fallet beträffande kronolägenheter, vilka upplåtits såsom egna hem, vill jag, då såväl uppskattningsmännen som länsstyrelsen och domänstyrelsen tillstyrkt dylik upplåtelse samt i betraktande av de i detta fall föreliggande särskilda skäl, biträda förslaget därom.

Då jag beträffande det till upplåtelse jämväl ifrågasatta skiftet vid Viken anser, att sådan upplåtelse icke nu bör äga rum, får jag alltså nu hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att de till förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Bröda nr 1 i Allerums socken av Malmöhus län hörande västra och östra mosskiftena samt skiftet vid Kattarp må vart för sig med ovan angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från kronoegendomar.

6:o.

Förra hospitalslägenheten jordlotterna nr 1—5 vid Dalbyvägen i Hardeberga socken av Malmöhus län är utarrenderad till den 14 mars 1918, lotten nr 1 på grund av föreskrift i Kungl. Maj:ts brev den 29 november 1901 mot årligt arrende av 85 kronor, lotterna nr 2, 4 och 5 på grund av föreskrift i nådigt brev den 19 februari 1886 mot årliga arrenden av respektive 189 kronor 31 öre, 152 kronor 72 öre och 191 kronor 19 öre samt lotten nr 3 mot årligt arrende av 221 kronor 16 öre eller mot ett sammanlagt arrende av 839 kronor 38 öre.

[6.]
Hardeberga
nr 18 i
Malmöhuslän.

Jordlotterna äro belägna 7 kilometer från Lund och 4 kilometer från Dalby järnvägsstation samt bestå helt och hållet av åker och hava följande arealer, nämligen: lotten nr 1 2.095 hektar, lotten nr 2 7.059 hektar, lotten nr 3 9.287 hektar, lotten nr 4 6.300 hektar och lotten nr 5 6.292 hektar.

Lotterna finnas närmare angivna å en av extra lantmätaren Ivar Erichs år 1914 upprättad karta över »kronoängen Hardeberga nr 18, kallad lotterna nr 1—5 av ängarna vid Dalbyvägen».

Lotten nr 1 med särskild åbyggnad brukas för sig, lotterna nr 2 och 3, med åbyggnader på lotten nr 2, tillsammans samt lotterna nr 4 och 5, med åbyggnader på lotten nr 5, tillsammans.

Samtliga åbyggnader tillhöra arrendatorerna.

Jordlotterna hava åsatts följande saluvärden: lotten nr 1 3,000

kronor, lotten nr 2 7,350 kronor, lotten nr 3 7,900 kronor, lotten nr 4 4,350 kronor och lotten nr 5 7,625 kronor.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att lotten nr 1 måtte säljas för sig, lotterna nr 2 och 3 som en lott och lotterna nr 4 och 5 som en lott samt att lägenheterna måtte hembjudas de nuvarande arrendatorerna till inlösen för pris motsvarande saluvärdena. Uppskattningsmännen hava anfört, att om lotterna 2, 3, 4 och 5 skulle säljas var för sig, en familj ej kunde existera å de särskilda lotterna. Tillfälle till arbetsförtjänst finnes ej i närheten. De nuvarande brukarna hade förklarat sig gärna vilja köpa de av dem nu innehavda sammanslagna lotterna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har anfört, att i enlighet med den av lantmätaren upprättade kartan jämte beskrivning motsvarades »ängarna vid Dalbyvägen» av den i jordeboken för Hardeberga socken under kronotitel upptagna jordlägenheten Hardeberga nr 18, en äng. I jordregistret för Hardeberga socken hade lägenheten, varom nu vore fråga, upptagits i överensstämmelse med jordeboken såsom »Hardeberga nr 18, en äng».

Kungl. Maj:ts befallningshavande har vidare förmålt sig icke känna någon omständighet, som skulle motivera ett fortsatt bibehållande av jordområdena i kronans ägo. Då därtill komme, att deras läge omedelbart invid den allmänna vägen mellan Lund och Dalby gjorde dem särskilt ägnade till småbruk, vartill även jordens beskaffenhet syntes lämplig, finge Kungl. Maj:ts befallningshavande för sin del tillstyrka bifall till förslaget om försäljning. Enär bestämmelserna i punkten 7 av kungörelsen den 17 oktober 1913 torde vara tillämpliga på nu ifrågavarande ägolotter och försäljning efter förutgången hembud sålunda skulle äga rum, hade Kungl. Maj:ts befallningshavande ingenting att erinra däremot, att de tre arrendatorer, som nu brukade ägolotterna, komme i åtnjutande av nämnda förmån. Emot de av uppskattningsmännen föreslagna saluvärdena hade Kungl. Maj:ts befallningshavande icke något att erinra.

Domänstyrelsen har anfört bland annat följande. Ifrågavarande fem jordlotter utgjorde enligt den nu upprättade kartan en särskild skattlagd lägenhet Hardeberga nr 18, en äng, tillhörande Lunds förra hospitalsgård. Dessa jordlotter hade jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 23 februari 1823 blivit tillsvidare tillagda universitetsbiblioteket i Lund såsom understöd, men hade återgått till hospitalsfonden på grund av föreskrift i brev den 23 augusti 1854 och tillhörde nu domänfonden. Tillförene syntes jordlotterna ej hava ansetts höra tillsamman och Kungl.

Maj:t hade ansetts hava bestämmanderätten i fråga om de skilda jordlotternas disposition vid inträffande arrendeledighet. Kungl. Maj:ts ovanberörda beslut den 19 februari 1886 och 29 november 1901 om utarrendering av vissa av lotterna hade avsett, att samtliga lotterna skulle den 14 mars 1918 sammanslås i ett arrende och av kronan såsom en arrendegård bebyggas. En sådan åtgärd syntes emellertid styrelsen numera icke lämplig, i synnerhet som kostnaden för nybyggnad svårligen komme att bliva ersatt genom höjda arrenden.

Styrelsen ansåge sig därför kunna biträda uppskattningsmännens förslag, dock under förutsättning att lägenheten icke erfordras för ordnandet av Södra skånska infanteriregementets förläggning till Lund.

Med anledning av vad domänstyrelsen sålunda yttrat har utlåtande inhämtats av arméförvaltningens fortifikationsdepartement, som efter hörande av vederbörande regementschef och arméfördelningschef meddelat, att lägenheten icke ingår i något av de förslag, som från särskilda håll framställts i avseende å förvärvandet av mark till övningsfält för omförmälda regemente, samt förklarat sig vid sådant förhållande icke hava något att erinra mot lägenhetens upplåtande på det sätt domänstyrelsen föreslagit.

Något skäl att i kronans hand behålla nu ifrågavarande jordlotter torde icke förefinnas. Med hänsyn till vad uppskattningsmännen anført vill jag förorda, att dels lotterna nr 2 och 3 och dels lotterna nr 4 och 5 säljas tillsammans såsom egnahemslägenheter, ehuru väl härigenom saluvärdet, särskilt å förstnämnda lägenhet, blir väl högt.

*Departements-
chefen.*

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan förra hospitalslägenheten Hardeberga nr 18, en äng, i Hardeberga socken av Malmöhus län uppdelats i tre lägenheter, bestående en av jordlotten nr 1, en av jordlotterna nr 2 och 3 och en av jordlotterna nr 4 och 5, dessa lägenheter må var för sig med ovan angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

7:o.

[7.]
 Bjuv nr 3 i
 Malmöhus
 län.

Riksdagen biföll år 1909 en av Kungl. Maj:t framlagd proposition nr 64, avseende att från förra militiebostället ⁶⁹/₁₆₀ mantal Bjuv nr 3 i Bjuvs socken av Malmöhus län skulle enligt 8:de och följande punkterna av skrivelsen den 25 september 1896 angående bestämmelser att tjäna till efterrättelse ifråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner upplåtas, bland annat, de å en av förste lantmätaren Thure F. Röing år 1890 upprättad karta över egendomen med nr 2 och 3 betecknade lotterna av ägofiguren nr 123 a.

Sedan dessa lägenheter, vilka åsatts saluvärden av, den med nr 2 betecknade om 0.152 hektar 910 kronor och den andra om 0.150 hektar 900 kronor, blivit utbjudna utan att antagliga anbud erhållits, förordnade Kungl. Maj:t den 18 mars 1910, att lägenheterna skulle genom domänstyrelsens försorg på arrende upplåtas för en tid av två år i sänder samt att under tiden fortsatta försök skulle göras med lägenheternas upplåtande under hand samt med iakttagande av föreskrifterna i brevet till styrelsen den 31 december 1909 med bestämmelser att lända till efterrättelse ifråga om egnahemslägenheters upplåtande från vissa kronoegendomar och alltså till mindre bemedlade eller obemedlade. Då emellertid ej heller på grund härav anbud inkommit från sådana personer, förordnade Kungl. Maj:t den 16 april 1915 på därom gjord framställning, att ifrågavarande lägenheter skulle genom domänstyrelsens försorg på arrende upplåtas för ytterligare två år från och med den 14 mars 1915 samt att därunder fortsatta försök skulle göras med lägenheternas upplåtande under hand.

I skrivelse den 8 april 1916 har nu Kungl. Maj:ts befallningshavande, som på uppdrag av domänstyrelsen ombesörjt lägenheternas utarrendering på sistnämnda två år, varvid betingats ett arrende av 15 kronor mot 25 kronor under föregående år, meddelat, att under den interimistiska arrendetiden ett försök gjorts med lägenheternas upplåtande under hand, men att liksom förut något köpeanbud icke inkommit och att, innan Kungl. Maj:ts befallningshavande hunnit föranstalta om ytterligare nytt utbud, inkommit ett anbud å Bjuvs kommuns vägnar om inköp för kommunens räkning av ifrågavarande bägge lägenheter.

Av vid skrivelsen fogade handlingar framgår, att det är kommunens avsikt att å området uppföra en byggnad för barnhem och att kommunen förklarar sig villig att, så snart köpet kommit till stånd,

betala ett pris för lägenheterna motsvarande deras förberörda saluvärden. Förslaget om inköpet har av kommunalstämman godkänts och beslutet därom såsom icke överklagat vunnit laga kraft.

Domänintendenten i länet har i infordrat yttrande tillstyrkt ansökningen.

För egen del har Kungl. Maj:ts befallningshavande, då å lägenheterna trots upprepade försök anbud icke erhållits och desamma för ringa avgift måst tillfälligtvis bortarrenderas på kortare tider samt då det icke kunde anses vara med en rationell skötsel förenligt, att kronans jord, såsom fallet måste bliva vid ett- eller tvååriga arrendeperioder, råkade i försämrad eller åtminstone blott nödortfig hävd, vartill komme, att det för myndigheterna vore önskvärt att snarast vinna befrielse från förvaltningsbestyret med dessa båda jordområden, vilka vid så många tillfällen föranlett resultatlösa åtgärders vidtagande och vidlyftiga skriftväxlingar, hemställt, att utan hinder av det förut bestämda ändamålet med upplåtelsen, nämligen åstadkommande av egnahems-lägenheter åt mindre bemedlade eller obemedlade, tillstånd måtte utverkas till, att Bjuvs kommun måtte få mot en köpeskilling av 1,810 kronor förvärva äganderätt till lägenheterna.

Domänstyrelsen har tillstyrkt lägenheternas försäljande till Bjuvs kommun för det erbjudna priset.

På grund av vad i ärendet förekommit anser även jag Bjuvs kom-
muns framställning böra vinna tillmötesgående och alltså 1909 års för-
säljningsbeslut undergå ändring. Jag hemställer därför, att Eders Kungl.
Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att, utan hinder av riksdagens år 1909 fattade beslut, de till förra militiebostället ⁶⁹/₁₆₀ mantal Bjuv nr 3 i Bjuvs socken av Malmöhus län hörande lotterna nr 2 och 3 av ägofiguren nr 123a å ovanberörda karta må till Bjuvs kommun försäljas för en köpeskilling av 1,810 kronor att vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt med skyldighet för kommunen att ensam gälda de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader samt att, i den mån från kronans sida påfordras, bekosta hägnad i gränsen mot kronoegendomens övriga mark.

8:o.

[8.]
Hörby nr 7, 9,
14, 20 och 22
i Malmöhus
län.

År 1910 biföll riksdagen en av Kungl. Maj:t avlåten proposition nr 47 angående upplåtande av fem till förra militiebostället $1\frac{1}{16}$ mantal Hörby nr 7, 9, 14, 20 och 22 i Hörby socken av Malmöhus län hörande lägenheter. Tre av dessa lägenheter voro belägna å det alldeles invid Hörby station liggande s. k. marknadsplatsskiftet, och omfattade å en av förste lantmätaren Thure F. Röing år 1907 upprättad karta ägofiguerna nr 149—152. Den bebyggda lägenhet, som utgjordes av ägofiguerna nr 149, har sedermera försålts, varemot de båda andra lägenheterna, vilka äro obebyggda, ännu äro osålda. Av dessa sistnämnda lägenheter utgöres den ena av ägofiguerna nr 150 och 152 med en areal av 0.821 hektar ängsmark, saluvärderad till 3,280 kronor, och den andra av ägofiguerna nr 151 med en areal av 0.695 hektar ängsmark, som saluvärderats till 2,780 kronor. Nu har fråga uppkommit om ändrad indelning till försäljning av den uti sistnämnda båda lägenheter ingående mark, och har domänstyrelsen med skrivelse den 12 maj 1916 överlämnat härtill hörande handlingar, av vilka inhämtas bland annat följande.

Sedan vid gjorda utbud å ifrågavarande två lägenheter köpeanbud icke inkommit, har domänstyrelsen låtit utarrendera lägenheterna först för ett år från den 14 mars 1911 och därefter för en tid av fem år från den 14 mars 1912, därvid betingats i årligt arrende 65 kronor. Styrelsen har tillika föranstaltat om förnyad salu- och arrendevärdering av lägenheterna, vilken förrättning hållits den 17 april 1914. Därvid föreslogo uppskattningsmännen, som funno lägenheterna hava ett gott läge såsom byggnadstomter och särdeles väl lämpa sig härför, efter övervägande av lämpligaste sättet för deras uppdelning i dylika tomter, att den lägenhet, som omfattade ägofiguerna nr 150 och 152, måtte uppdelas i fem tomter och en 4 meter bred väg, betecknad med litt. m, som skulle utläggas längs bangården, samt att ägofiguerna nr 151 måtte uppdelas i sex tomter och en 4 meter bred väg gående i norr och söder, betecknad med litt. n, allt på sätt å kartan inritats, och skulle de elva tomterna upplåtas med följande beteckningar, arealer och värden, nämligen:

Beteckning	Areal hektar	Saluvärde kronor	Beteckning	Areal hektar	Saluvärde kronor
A	0.1124	560.—	G + O	0.1323	660.—
B	0.1076	430.—	H	0.1240	860.—
C	0.1054	420.—	I + P	0.1568	620.—
D	0.1040	520.—	K + Q	0.1485	440.—
E	0.1150	800.—	L + R	0.2064	620.—
F	0.1150	570.—			

Områdena A—L samt vägarna m och n äro avsedda att vid försäljningen avsöndras från $\frac{1}{32}$ mantal, under det att områdena O—R böra avsöndras från $1\frac{1}{32}$ mantal Hörby nr 7, 9, 14, 20 och 22.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har förklarat sig icke hava något att erinra mot ovannämnda förslag, i synnerhet som ifrågavarande tomter på grund av deras belägenhet strax invid Hörby järnvägsstation torde bliva begärliga såsom bostadslägenheter.

Sedan domänstyrelsen anmodat Kungl. Maj:ts befallningshavande att efter vederbörandes hörande avgiva yttrande, huruvida med avseende å ifrågavarande egendom sådana omständigheter kunde anses vara för handen, vilka framhållits av riksdagen i dess skrivelse den 29 augusti 1914 nr 237 beträffande viss planläggning av tomtupplåtelser från kronoegendom, har Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnat infortrat yttrande av domänintendenten i länet, vilken däri anfört, att Hörby bysamhälle vore en gammal ort, som numera föga tillväxte och således ej kunde sägas vara »i utveckling statt» eller »under bildning varande samhälle»; att staten ej vore den enda eller huvudsakliga tomtförmedlaren; att försäljningen ej ginge i så stor skala, som riksdagens skrivelse avsåge; samt att då ifrågavarande till försäljning avsedda områden vore uppdelade i kvarter, gator och vägar samt samhället redan hade ordnat med torg och offentliga byggnader, dessa tomters försäljning ej komme att störande inverka i något avseende, vadan domänintendenten ej kunde anse, att någon annan plan för bebyggandet av dessa från huvudgården avskilda och i ena kanten av samhället belägna tomter behövde uppgöras.

För egen del har Kungl. Maj:ts befallningshavande förmått sig efter övervägande av vad domänintendenten anfört, sammanställt med innehållet i förberörda riksdagsskrivelse, icke hava funnit anledning att utan särskild begäran föranstalta om besiktning av annan person än domänintendenten för uppgörande av nytt styckningsförslag; och har Kungl. Maj:ts befallningshavande med instämmande i domänintendentens uttalande ansett riksdagsskrivelsens allmänna synpunkter icke passa in på det här föreliggande fallet.

Från kettingsmederna August Jönsson och Leonard Jönsson har inkommit en ansökning, däri de anhållit att få inköpa av ifrågavarande områden ägofiguren nr 151 för att därå uppföra en mindre kettingsfabrik samt nödvändiga boningshus, och har domänintendenten i häröver avgivet yttrande framhållit såsom särdeles lämpligt, om sökandenas ansökning bleve bifallen, antingen så att de finge förvärva hela ägofiguren eller endast någon del därav.

Domänstyrelsen har på grund av vad i ärendet förekommit förordat

den nu föreslagna ändrade uppdelningen av ifrågavarande områden för deras upplåtande såsom egnahemslägenheter, dock dels med den jämkning, att de såsom gemensamma vägar för lägenheterna upptagna, med litt. m och n betecknade områdena borde tilläggas, ägofiguren litt. m de bredvidliggande lägenheterna litt. H, I + P och K + Q samt ägofiguren litt. n lägenheterna B, C och F, med skyldighet för nämnda lägenhetens innehavare att upplåta samma ägofigurer till utfartsvägar, dels ock, med hänsyn till smederna Jönssons ansökning, att tomterna A—F, omfattande ägofiguren nr 151, borde först utbjudas såsom en helhet, och, därest antagligt anbud därvid icke erhöles, var för sig, allt enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

Departements-
chefen.

I likhet med uppskattningsmännen och de myndigheter, som nu yttrat sig i frågan, anser jag det lämpligt, att det år 1910 fattade beslutet ifråga om försäljning av de lägenheter, som bestå av ägofigurer nr 150—152, bliver ändrat. Jag instämmer i vad domänstyrelsen härutinnan föreslagit och hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, utan hinder av riksdagens år 1910 fattade beslut, de till förra militiebostället $1\frac{1}{16}$ mantal Hörby nr 7, 9, 14, 20 och 22 i Hörby socken av Malmöhus län hörande ägofigurer nr 150, 151 och 152 å förberörda karta må enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar upplåtas fördelade i elva lägenheter, var och en med av domänstyrelsen tillstyrkt område, samt med skyldighet för innehavare av var och en av lägenheterna litt. B, C, F, H, I + P och K + Q att till utfartsväg upplåta lägenheten tillagt område av ägofigurer nr m och n, dock att lägenheterna litt. A—F böra först utbjudas såsom en helhet och endast, därest härvid antagligt anbud ej erhålles, var för sig.

9:o.

[9.]
Jäder nr 1
i Älvsborgs
län.

Förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Jäder nr 1 i Mjälldrunga socken av Älvsborgs län är utarrenderat till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 620 kronor. Egendomen är belägen 14 kilometer från Floby järnvägsstation å västra stambanan samt innehåller en sammanlagd areal av 120.655 hektar, därav 21.930 hektar tomt och åker, 26.649 hektar äng, 24.992 hektar odlingsmark och 47.084 hektar skogsmark.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att lägenheten Torpet, vars åbyggnader ägas av arrendatorn G. Jonssons stärbhus, måtte försäljas med en areal av 10.564 hektar, därav 3.131 hektar tomt och åker, 6.346 hektar äng och betesmark samt 1.087 hektar skogsmark. Lägenheten finnes utmärkt å en av extra lantmätaren Ivar E. Thomander år 1915 upprättad karta och har saluvärderats till 1,150 kronor. Jordmånen i åkern är svag, ängen är stenbunden, betesmarken ljungbeväxt och skogsmarken nykultiverad.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag, som tillstyrkts jämväl av domänstyrelsen, dock med erinran att lägenhetens innehavare borde vid försäljningen tillförsäkras fri utfartsväg över stamhemmanet.

På grund av vad sålunda förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lägenheten Torpet må med ovan angivet område från förra militiebostället $\frac{3}{4}$ mantal Jäder nr 1 i Mjälldrunga socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för lägenhetens innehavare till fri utfartsväg över stamhemmanet.

10:o.

Förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 1 Drängegård med $\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 2 Skattegård i Solberga socken av Älvsborgs län är utarrenderat till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 655 kronor. Egendomen, som är belägen 6 kilometer från Trädets järnvägsstation och 7 kilometer från Åsarps järnvägsstation, innehåller en sammanlagd areal av 178.687 hektar, därav 46.981 hektar tomt och åker, 41.654 hektar äng, 88.282 hektar avrösningsjord och 1.770 hektar impediment.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att av egendomens fem lägenheter följande med innehavarna tillhöriga hus bebyggda lägenheter måtte med nedan angivna arealer och saluvärden upplåtas till egna hem, nämligen: Kyrkängen om 6.372 hektar, saluvärde 2,100 kronor, Karlsro om 3.439 hektar, saluvärde 1,250 kronor, och Nordtorpet om 10.437 hektar, saluvärde 1,900 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen hava förklarat, att de icke hade något att erinra mot försäljningen av omförmälda egnahemslägenheter, varvid domänstyrelsen förordat, att innehavare av

[10.]
Solberga nr 1
och 2 i Älvs-
borgs län.

lägenheten Nordtorpet måtte tillförsäkras fri utfartsväg över stamhemmanet.

Jag instämmer med domänstyrelsen och hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lägenheterna Kyrkängen, Karlsro och Nordtorpet må var för sig med ovan angivet område från förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 1 Drängegård med $\frac{1}{2}$ mantal Solberga nr 2 Skattegård i Solberga socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för innehavare av lägenheten Nordtorpet till fri utfartsväg över stamhemmanet.

11:o.

[11.] Svansjö nr 1 i Älvsborgs län. Förra häradshövdingbostället $\frac{3}{4}$ mantal Svansjö nr 1 i Tores-
torps socken av Älvsborgs län är utarrenderat till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 950 kronor. Egendomen, som är belägen 16 kilometer från Sundholmens järnvägsstation å järnvägen Varberg—Borås, innehåller en sammanlagd areal av 293.215 hektar, därav 51.535 hektar tomt och åker, 12.575 hektar äng, 213.208 hektar betes- och skogsmark samt 15.897 hektar impediment.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att nedannämnda, egendomen tillhöriga lägenheter, vilka finnas utmärkta såväl å en av extra lantmätaren Ivar E. Thomander år 1914 upprättad karta över egendomen som å särskilda av honom år 1915 upprättade kartor över lägenheterna, måtte säljas, nämligen: Björnholmen litt. B med en areal av 3.212 hektar och ett saluvärde av 650 kronor, Björnholmen litt. C, D och E med en areal av 7.073 hektar och ett saluvärde av 1,700 kronor, Holmen med en areal av 7.089 hektar och ett saluvärde av 700 kronor samt Hökviken med Ängen med en areal av 19.601 hektar och ett saluvärde av 3,500 kronor. Lägenheterna Björnholmen och Hökviken äro bebyggda med enskilda personer tillhöriga hus, varemot lägenheterna Holmen och Ängen äro obebyggda.

Såsom särskilt villkor vid de ifrågasatta försäljningarna har vederbörande jägmästare föreslagit, att kronan måtte förbehållas rätt att använda å lägenheterna befintliga vägar.

Kungl. Maj:ts befallningshavande och domänstyrelsen hava icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens berörda förslag. Be-
träffande det ifrågasatta förbehållet rörande användandet av vägar har

domänstyrelsen ansett dylikt förbehåll icke erforderligt, såvitt anginge lägenheten Holmen, enär den därå befintliga vägen enligt ägobeskrivningen är bygdeväg.

På grund av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att lägenheterna Björnholmen litt. B, Björnholmen litt. C, D och E, Holmen samt Hökviken med Ängen må var för sig med här ovan angivet område från förra häradshövdingbostället $\frac{3}{4}$ mantal Svansjö nr 1 i Torestorps socken av Älvsborgs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll om rätt för kronan att fritt använda de å lägenheterna Björnholmen litt. B, Björnholmen litt. C, D och E samt Hökviken med Ängen befintliga vägar.

12:o.

Förra militieboställslägenheten Stora Bro kvarn i Ullervads socken av Skaraborgs län är utarrenderad för 900 kronor om året till den 14 mars 1918. Den är belägen 3 kilometer från Leksbergs station och 5 kilometer från Mariestad samt omfattar två skiften, tillhoppa innehållande en areal av 25.532 hektar, därav 0.369 hektar tomt och kvarnplats, 2.666 hektar åker och 22.497 hektar skogsmark. Till kvarnen hör halva vattenkraften i den förbiflytande Tidan, vari finnes kungsådra. Byggnaderna å lägenheterna tillhöra dels kronan, dels arrendatorn. Kronans hus äro i gott stånd, utom kvarnhuset och ett svinhus, vilka behöva ombyggas. Även kvarndammen, som tillhör kronan, behöver ombyggas. I närheten finnas flera andra kvarnar, även större. Avkastningen från kvarnen har under senare tid minskats och har för närvarande beräknats till endast 800 kronor årligen.

Beträffande lägenhetens framtida disposition hava uppskattningsmännen, enär kvarnindustrien, särskilt vad de mindre kvarnarna vidkomme, syntes vara ständigt tillbakagående och då, beträffande ifrågasvarande lägenhet, nybyggnad inom kort vore av behovet påkallad, förklarar sig anse det vara för kronan fördelaktigare att nu sälja lägenheten än att vidare utarrendera densamma. Kronans del av kvarnhuset innehöller endast två par sammaldsstenar och hade av arrendatorn kompletterats med siktstenar, grynverk m. m. för att kunna erhålla kundkrets. Dessa senare verk vore i mindre gott stånd och ej lämpliga att lösas av

[12.]
Stora Bro
kvarn i
Skaraborgs
län.

kronan. Vad ovanberörda nybyggnad skulle belöpa sig till vore för uppskattningsmännen svårt att bedöma, men enligt deras åsikt skulle kostnaden ej komma att understiga 6,000 kronor. Uppskattningsmännen hava ansett fördelaktigast att sälja lägenheten i dess helhet, skogen inbegripen, då dennas värde säkert skulle öka det övrigas.

Taxeringsvärdet för kvarnen utgör 17,000 kronor och för jordbruket 3,000 kronor.

Jägmästaren har ansett, att vid eventuell försäljning av lägenheten utmarken borde undantagas och bibehållas i kronans ägo.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har på de av uppskattningsmännen andragna skäl hemställt om lägenhetens försäljning i dess helhet.

I ärendet hörd har t. f. överjägmästaren i västra distriktet på grund av utmarkens jämförelsevis ringa areal av skogsproduktiv mark, 20.780 hektar, och då densamma ej angränsade annan kronans skog, med vilken den kunde förenas, tillstyrkt uppskattningsmännens förslag, att utmarken vid försäljning av lägenheten måtte åtfölja densamma.

Härefter har på domänstyrelsens föranstaltande dels chefen i östra väg- och vattenbyggnadsdistriktet efter undersökning på platsen inkommit med utredning rörande det till ifrågavarande lägenhet hörande vattenfallets värde, utvisande att han beräknat ett kapitalvärde å fallet av 6,300 kronor, dels ock vederbörande arrendeuppskattningsmän avgivit förslag till lägenhetens saluvärdering, enligt vilket lägenhetens saluvärde upptagits, inberäknat vattenfallets värde, till 37,000 kronor, därav för växande skog 25,921 kronor 31 öre.

Jämlikt medgivande av domänstyrelsen den 8 maj 1914 har till Mariestads skyttegille upplåtits plats å lägenhetens skogskifte för skjutbana för nu löpande arrendeperiod. På förfrågan har domänintendenten under hand meddelat domänstyrelsen, att uppskattningsmännen icke föreslagit, att skjutbaneområdet skulle vid lägenhetens försäljning undantagas, emedan en skjutbanas befintlighet inom markerna enligt deras mening kunde vara till avsevärt intrång, utan ansett lämpligast, att gillet finge träffa uppgörelse i saken med en blivande köpare.

Domänstyrelsen har med avseende å vad i ärendet förekommit och då det icke kunde vara till kronans fördel att bibehålla i dess ägo ifrågavarande lägenhet, tillstyrkt dess försäljning.

*Departements-
chefen.*

Någon anledning att i kronans ägo bibehålla ifrågavarande, till allenast 90 hästkrafter vid medelvattenmängd under omkring 8 månader av året uppskattade vattenfall synes mig icke föreligga. Utredningen utvisar, att någon ytterligare uppdämning vid kvarnen ej kan äga rum.

En annan kvarn ligger mitt emot och ytterligare en annan omedelbart nedanför. Då därjämte en dyrbar ombyggnad av vissa hus samt kvarndammen förestår, därest kronan skall behålla lägenheten, synes det bästa vara att försälja densamma. På de av uppskattningsmännen och t. f. överjägmästaren anförda skäl synes det mig lämpligast, att den jämförelsevis obetydliga skogsmarken medföljer köpet. Större delen av åkern är förresten belägen å skogsskiftet. Då lägenheten bör säljas å auktion, kan det antagas, att kronan får fullt betalt för den värdefulla ståndskogen.

På grund härav hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förra militieboställslägenheten Stora Bro kvarn i Ullervads socken av Skaraborgs län må försäljas på offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

13:o.

Förra militieboställena $\frac{1}{2}$ mantal Törsatorp nr 1 och $\frac{1}{8}$ mantal Björstorp nr 1 i Locketorps socken av Skaraborgs län hava varit gemensamt utarrenderade till den 14 mars 1916 för 1,230 kronor om året. Egendomen är under innevarande arrendeår utarrenderad för 800 kronor och domänstyrelsen har gått i författning om dess skötsel och vård intill den 14 mars 1918. Egendomen, som är belägen 15 kilometer från Skövde och 5 kilometer från Värings järnvägsstation, har en areal av 123.209 hektar, därav hemmanet Törsatorp 94.379 hektar och hemmanet Björstorp 28.830 hektar. Häri ingå inägor med en areal av resp. 63.435 och 13.810 hektar.

Hemmanens inägor äro skilda från varandra genom ett mindre vattendrag, som innehåller fall, i vilka bägge hemmanen enligt uppskattningsmännens mening hava del.

Å hemmanet Björstorp äger kronan allenast en mindre bodbyggnad och ett annat mindre uthus samt ett i förfallet skick varande boningshus, under det att därå befintlig kvarn av sten och timmer, stall och vedbod samt bryggghus, svinhus och kvarnstall tillhöra egendomens arrendator, A. P. Johansson, som därjämte äger vid hemmanet Törsatorp en stuga, bryggghus och drängstuga, stall samt vattensåg.

Uppskattningsmännen hava föreslagit, att följande två inom hemmanet Törsatorps område belägna lägenheter måtte avsöndras, nämligen dels torplägenheten Karlstorp, som, belägen å ett till hemmanet hörande

[13.]

*Törsatorp nr
1 och Björstorp nr 1 i
Skaraborgs
län.*

skogsskifte, är bebyggd med innehavaren tillhöriga hus samt å kartan över detsamma omfattar ägofigurerna nr 235—242 med en areal av 1.703 hektar åker och 0.183 hektar bergbackar, och dels det område, som, bebyggt med innehavaren, skräddaren C. J. Lundell tillhöriga hus, å kartan omfattar ägofigurerna nr 29, del av 30 och 72 med en areal av 0.7945 hektar åker och tomt. Uppskattningsmännen hava åsatt Karlstorp ett saluvärde av 700 kronor samt den andra lägenheten ett saluvärde av 400 kronor.

Arrendatorn Johansson hade anhållit, att antingen tillfälle måtte givas honom att få köpa hemmanet Björstorp eller någon del därav för att få fri grund till å hemmanet belägna, honom tillhöriga kvarn och såg eller att kronan måtte inköpa kvarnen och sågen, varjämte Axel Johansson i Locketorp gjort framställning om att vid arrendeperiodens utgång få inköpa samma hemman, men hava uppskattningsmännen beträffande dessa ansökningar förklarat sig icke befogade att yttra sig om desamma.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt bifall till uppskattningsmännens förslag.

Jägmästaren i Granviks revir har anfört, att hemmanen Törsatorp och Björstorp, vilkas skogsmarker angränsade varandra, åtminstone ur skogssynpunkt vore av så ringa betydenhet, att deras försäljning i sin helhet förefölle mera ändamålsenlig än fortsatt utarrendering. Mot den föreslagna försäljningen av den å skogsskiftet till hemmanet Törsatorp belägna lägenheten Karlstorp hade jägmästaren intet att erinra.

Överjägmästaren har ej haft något att anmärka mot uppskattningsmännens förslag.

Domänstyrelsen infortrade därefter från uppskattningsmännen förnyat yttrande och förslag i anledning av ovanberörda av egendomens arrendator och förenämnde Axel Johansson gjorda ansökningar samt anbefalldes i sammanhang därmed — under erinran att hemmanet Björstorp åtminstone till sina inägor vore genom vattendrag skilt från hemmanet Törsatorp och att Björstorps åbyggnad enligt uppskattningsinstrumentet vore ofullständig och delvis förfallen — uppskattningsmännen att särskilt beakta, huruvida försäljning av hemmanet Björstorp eller del därav kunde menligt inverka på förnyad utarrendering av hemmanet Törsatorp.

Enligt instrumentet över den sålunda anbefallda förrättningen hava uppskattningsmännen — jämte meddelande, att det huvudsakligen vore av brist på åbyggnader, som hemmanet Björstorp varit utarrenderat tillsammans med hemmanet Törsatorp, och att de kronan tillhöriga byggnaderna å hemmanet Björstorp vid förra uppskattningsförrättningen

utdömdes — förklarar sig anse, att under en kommande arrendeperiod borde därstädes uppföras nya byggnader för en kostnad av 4,879 kronor.

Då arrendatorns ovanberörda ansökning avsåge förutom hemmanet Björstorps inägor jämväl den del av hemmanet Törsatorp, å vilken honom tillhöriga hus vore stående, hava uppskattningsmännen med anledning härav vidare föreslagit, att han av hemmanet Björstorp måtte få köpa det område, som å kartan över hemmanet betecknats med ägofigurerna nr 1—11 och 13—63, samt av hemmanet Törsatorp den del, som å kartan över nämnda hemman omfattar ägofigurerna nr 27 och 37—39, med gränslinjen mot hemmanet Törsatorps övriga ägor dragen mitt i den å sistnämnda karta med ägofiguren nr 36 betecknade kanalen, vilket senare föreslagits för att för framtiden tillförsäkra Törsatorps innehavare vattentillgång till kreaturen. De med ägofiguren nr 12 å kartan över hemmanet Björstorp och nr 28 å kartan över hemmanet Törsatorp betecknade vägarna ansågo uppskattningsmännen böra undantagas vid en eventuell försäljning. Det sålunda till försäljning tillstyrkta området komme härigenom att få en sammanlagd areal av 14.592 hektar, därav 10.888 hektar tomt och åker, 2.474 hektar äng, 1.109 hektar backar och hagmark samt 0.121 hektar impediment, och har området saluvärderats till 9,480 kronor, därav 4,000 kronor för ovanberörda vattenfall, vilket skulle ingå i försäljningen, och vilket antagits tillhöra till hälften Björstorp och till hälften Törsatorp.

Att frånsälja den till hemmanet Björstorp hörande skogen, vilken jämte skogsmarken av jägmästaren värderats till 15,300 kronor, hava uppskattningsmännen ansett olämpligt.

Slutligen hava uppskattningsmännen uttalat, att en eventuell försäljning av hemmanet Björstorp ej komme att inverka menligt på en förnyad utarrendering av hemmanet Törsatorp och att, då svårighet att utarrendera det sistnämnda hemmanet utan de nu till försäljning tillstyrkta områdena icke syntes föreligga, vartill komme, att kronan genom försäljningen undginge nödvändigheten av nybyggnad för ovan angivna belopp, försäljningen till det föreslagna saluvärdet vore fördelaktig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har ej haft något att erinra mot ifrågavarande förslag.

Jägmästaren har i infortrat yttrande för sin del ansett lämpligast, att, därest hemmanet Törsatorp skulle bibehållas i statsverkets ägo, den till hemmanet Björstorp hörande utmarken om 15.020 hektar, vilken angränsade det till hemmanet Törsatorp hörande skogsskiftet, undantoges från försäljningen och tillades sistnämnda hemman.

Överjägmästaren har tillstyrkt bifall till jägmästarens förslag.

Till följd av en av snickaren Alfred Jonsson i Myreberg, Locketorp, gjord ansökning att få inköpa ett område av hemmanet Törsatorp, som han i ungefär 40 år innehaft på arrende, har därefter Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnat yttrande av domänintendenten, däri denne meddelat, att området ifråga omfattade det å ovanberörda över hemmanet Törsatorp upprättade karta med ägofigurerna nr 222—234 betecknade området om 1.642 hektar, att dess läge ej kunde anses utgöra hinder för avsöndring, att sökanden och hans far innehaft och delvis odlat området under ungefär 60 år, att sökanden vore känd som en hederlig och arbetsam mindre bemedlad jordbrukare, samt att sökanden, som ägde stuga och ladugård alldeles intill området ifråga, men icke ägde någon jord, önskade köpa området, under förutsättning att han icke behövde bebygga detsamma, så länge hans nämnda hus kunde äga bestånd. Domänintendenten har saluvärderat området till 900 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har ej haft något att erinra mot vad domänintendenten sålunda anfört.

Domänstyrelsen har för egen del anfört, att styrelsen ej hade något att erinra mot att från hemmanet Törsatorp måtte avsöndras och försäljas ej blott lägenheten Karlstorp och C. J. Lundells lägenhet med till lägenheterna föreslagna områden, utan även det område, som å kartan över nämnda hemman omfattade ägofigurerna nr 222—234 med hembuds rätt för Alfred Jonsson till sistberörda område, men utan någon byggnadsskyldighet i avseende å detsamma. Beträffande förslaget att för försäljning bilda en lott av hemmanet Björstorps inägor, ägofigurerna å kartan över hemmanet nr 1—11, 13—63, samt ovanberörda område av hemmanet Törsatorp, ägofigurerna nr 27, 37—39 och med begränsning i den med nr 36 betecknade kanalen på sätt å denna ägofigur med röd linje angivits, i vilken försäljningslott jämväl skulle ingå det i vattendraget mellan hemmanen belägna vattenfall, ville styrelsen även tillstyrka denna upplåtelse. Det förestående nybyggnadsbehovet vid hemmanet Björstorp syntes nämligen styrelsen vara ett vägande skäl för försäljning av detta hemmans inägor. Att därmed till en försäljningslott förena berörda del av Törsatorp vore motiverat därav, att i vattendraget mellan samma del och Björstorps inägor vore beläget ett mindre vattenfall, som av egendomens arrendator utnyttjades till av honom på ömse sidor om fallet belägna verk, och det syntes styrelsen ej lämpligt, att vid en försäljning sönderdela det sålunda uppkomna brukningskomplexet. Visserligen syntes en mindre del av hemmanet Björstorps inägor än förslaget upptoge kunna vara tillfyllest för kvarn- och sågindustriens uppehållande, men då inägoområdet i dess helhet

endast innehölle inemot 14 hektar och någon spekulant på smärre bruk eller tomter å området ej uppträtt, ansåge styrelsen sig ej heller ur denna synpunkt böra ifrågasätta ändring i förslaget. Arrendatorns ansökning borde enligt styrelsens åsikt endast på det sätt vinna avseende, att tillfälle bereddes honom att i fri tävlan söka förvärva försäljningslotten ifråga. I likhet med vad förste lantmätaren i länet i avgivet yttrande anfört hölle styrelsen före, att försäljningsdelen av hemmanet Björstorp, som innefattade ungefär halva dess ägovidd, borde fränskiljas genom ägostyckning, därvid närmare utredning, huruvida vattenfallet tillhörde det ena eller andra hemmanet eller bäggedera hade del däri, kunde vinnas.

Jag instämmer till alla delar med domänstyrelsen. Något särskilt medgivande i fråga om befrielse från byggnadsskyldighet för Alfred Jonsson å det till försäljning åt honom avsedda området torde dock ej vara behöfligt, eftersom enligt gällande regler dylik befrielse kan meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. I försäljningarna ingå naturligtvis ej andra hus än de, som tillhöra kronan.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att de till förra militiebostället $\frac{1}{2}$ mantal Törsatorp nr 1 i Locketorps socken av Skaraborgs län hörande tre lägenheterna Karlstorp, C. J. Lundells lägenhet och den ägofigurerna nr 222—234 omfattande lägenheten må var för sig med ovan angivet område upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för snickaren Alfred Jonsson i Myreberg att erhålla hembud å sistnämnda lägenhet;

dels ock att det område av samma hemman, som å kartan däröver omfattar ägofigurerna nr 27, 37—39 samt ovan angiven del av den med nr 36 betecknade kanalen, må gemensamt med den del av förra militiebostället $\frac{1}{8}$ mantal Björstorp nr 1 i samma socken och län, som omfattar ägofigurerna 1—11 och 13—63, sedan sistnämnda ägolott blivit genom ägostyckning fränskild, försäljas å offentlig auktion under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

14:o

[14.]
Kullarbo nr 3
i Västman-
lands län.

Det länsmannen i Våla distrikt av Västmanlands län förut på lön anslagna bostället 1 mantal Kullarbo nr 1 med utjorden Kullarbo nr 2 i Öster Våla socken av nämnda län har från och med den 14 mars 1914 indragits till statsverket. Bostället är beläget 17 kilometer från Tärnsjö järnvägsstation samt innehåller en areal av 169.7856 hektar, därav 28.3640 hektar tomt och åker, 11.8960 hektar äng och odlingsmark, 126.9066 hektar betes- och skogsmark samt 2.6190 hektar impediment. Härtill komma 1.3410 hektar till äganderätten icke bestyrkta områden, å en av förste lantmätaren N. Th. Schönström verkställd kopia av en utav extra lantmätaren Tor Hjertqvist år 1913 upprättad karta över egendomen betecknade med litt. a, b, c och d samt omfattande ägofigurerna nr 186—195.

Å egendomen har verkställts arrende- och saluvärdering, varvid uppskattningsmännen föreslagit, att egendomen på grund av dess i fem skilda områden sprängda ägovälde och fjärrbelägenheten mellan densamma olika delar, dess ringa åkerareal, dess i flera fall i dåligt skick befintliga åbyggnad och jämväl illa hävdade jordbruk måtte försäljas och härvid styckas i följande lotter, vilka finnas angivna å en av be-mälde Hjertqvist uppgjord styckningskarta över egendomen.

Lotten litt. A, omfattande huvudgården jämte denna närmast angränsande utmark och huvudsakliga delen av Gräsbo skog med en areal av tillhopa 79.441 hektar, varav 19,871 hektar tomt och åker, 4.718 hektar äng och odlingsmark, 54.672 hektar avrösningsjord och 0.180 hektar impediment. Ägolotten, till vilken jämväl skulle läggas områdena litt. b, c och d med en areal av 0.973 hektar åker och 0.062 hektar äng med den rätt, kronan till dem kunde äga, har, utan att något värde upptagits för nämnda områden, saluvärderats till 40,295 kronor, varav för stånds-kog 28,671 kronor, och arrendevärderats till 568 kronor.

Lotten litt. B, innefattande J. Wahlgrens lägenhet med tillökning av såväl inägojord som utmark med en areal av tillhopa 6.641 hektar, varav 1.533 hektar tomt och åker, 0.144 hektar äng och odlingsmark samt 4.964 hektar avrösningsjord. Ägolotten har saluvärderats till 1,723 kronor, varav för stånds-kog 895 kronor 95 öre, och åsatts ett arrende-värde av 37 kronor.

Lotten litt. C—D, innefattande Elis Engmans lägenhet med till-ökning av inägojord och utmark samt ett vid 1790 års storskifte egen- domen tillagt mosskifte litt. D med en areal av tillhopa 21.107 hektar,

därav 6.960 hektar tomt och åker, 7.034 hektar äng och odlingsmark, 6.999 hektar avrösningsjord och 0.114 hektar impediment. Ägolotten, till vilken jämväl skulle läggas förberörda område litt. a med en areal av 0.280 hektar åker och 0.026 hektar äng med den rätt kronan till detsamma kunde äga, har, utan att något värde upptagits för sagda område, saluvärderats till 6,284 kronor, varav för ståndsog 3,048 kronor, och åsatts ett arrendevärde av 190 kronor.

Lotten litt. E, omfattande ett skogsskifte, som utbrutits vid år 1790 fastställd delning av Åby, Kullarbo och flera hemmans gemensamma Hammeskogar, med en areal enligt handlingarna till sagda skifte av 30.850 hektar. Ägolotten har saluvärderats till 9,887 kronor, varav för ståndsog 9,270 kronor.

Lotten litt. F, omfattande ett skogsskifte, som vid år 1846 fastställd delning av Öster Våla sockens allmänning tilldelats Kullarbo och innehåller enligt handlingarna till sagda skifte en areal av 24.7754 hektar. Ägolotten har saluvärderats till 12,923 kronor, varav för ståndsog 12,427 kronor.

Lotten litt. G, omfattande ett andra skogsskifte, som vid sistberörda delning jämväl tilldelats Kullarbo och innehåller en areal av 4.6462 hektar. Ägolotten har saluvärderats till 3,035 kronor, varav för ståndsog 2,942 kronor 50 öre.

Jägmästaren har anfört att, då de tre skogsskiftena litt. E, F och G vore belägna på ett avstånd från gården av respektive 6, 10 och 10 kilometer, fågelvägen räknat, och utan vägförbindelse, desamma ej borde åtfölja försäljningen av huvudgården. Då nämnda skiften även sinsemellan vore avlägset belägna och ej kunde bli föremål för någon intensiv skogshushållning dels på grund av läget, dels i anseende till deras obetydliga areal, dels ock huvudsakligast därför att skogarna runt omkring vore till allra största delen uthuggna, varför stora mängder skog årligen torkade och vindfälldes, ansåge jägmästaren dessa skiften böra försäljas. Jämväl skogsmarken till huvudgården, även den avlägset belägen från närmaste järnvägsstation och av obetydlig areal, vore ej skäl att bibehålla i kronans ägo.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har tillstyrkt godkännande av uppskattningsmännens förslag.

Överjägmästaren i bergslagsdistriktet, vilkens yttrande rörande egendomens framtida disposition jämväl inforrats, har instämt i föreliggande förslag.

Lantmäteristyrelsen har efter gjord utredning förklarats sig anse fördelningen av egendomen på sätt föreslagits lämpligast böra ske genom

ägostyckning, sedan de två fastigheter, av vilka densamma består, blivit kameralt sammanslagna.

Med föranledande härav har kammarkollegiet den 5 september 1916 förordnat, att hemmanet Kullarbo nr 1 om 1 mantal och 4 öresland och utjorden Kullarbo nr 2 om $1\frac{1}{3}$ öresland skulle i jordeboken sammanföras och däri upptagas såsom ett hemman under benämning Kullarbo nr 3 om 1 mantal och $5\frac{1}{3}$ öresland.

I skrivelse till domänstyrelsen har därefter vederbörande jägmästare, då avsevärda förändringar i prisen å skogseffekter uppstått, sedan instrumentet vid värdering av skogstillgången å egendomen upprättades, hemställt, att styrelsen vid avgivande av förslag till minimipris å de särskilda skogsskiftena måtte höja respektive värden å växande skog å lotten litt. A till 37,272 kronor 30 öre, lotten litt. B till 1,119 kronor 93 öre, lotten litt. C—D till 3,810 kronor, lotten litt. E till 12,668 kronor, lotten litt. F till 16,650 kronor 60 öre samt lotten litt. G till 3,918 kronor 17 öre. Med tillämpning av denna värdering skulle enligt domänstyrelsens beräkning saluvärdena å de särskilda lotterna bliva följande, nämligen å litt. A 48,896 kronor, å litt. B 1,947 kronor, å litt. C—D 7,046 kronor, å litt. E 12,668 kronor, å litt. F 16,650 kronor samt å litt. G 3,918 kronor.

Domänstyrelsen har, med tillkännagivande att på styrelsens föranstaltande egendomen för tiden från indragningen utarrenderats till den 14 mars 1917 för ett år i sänder, varvid för sista arrendeåret betingats en avgäld av 250 kronor, tillstyrkt egendomens försäljning på det sätt uppskattningsmännen föreslagit samt i fråga om saluvärdena biträtt jägmästarens sistberörda förslag.

*Departements-
chefen.*

Ehuru väl till ifrågavarande kronoegendom hör en icke obetydlig skogsareal, kan jag ej finna tillräckliga skäl att bibehålla egendomen eller någon del därav i kronans ägo. Såsom uppskattningsmännen framhållit består nämligen egendomen av ett flertal, på ganska långt avstånd från varandra belägna skiften, av vilka några äro rätt små och åtminstone ett har en mycket oformlig figur. Skogsmarken är fördelad å fem olika ställen. Det föreslagna sättet för egendomens uppdelning och försäljning får jag tillstyrka, under framhållande att lotten litt. A, i vilken huvudgården ingår, samt skogsskifteslotterna litt. E, F och G böra säljas å auktion. Vid detta förhållande saknar det betydelse, att domänstyrelsen vid beräkandet av saluvärdena å sistnämnda tre lotter upptagit dessa blott till värdet av den växande skogen enligt jägmästarens sista värdering och underlåtit att medräkna de belopp om respektive

617 kronor, 495 kronor 50 öre och 92 kronor 92 öre, som åsatts själva marken.

Ehuru arrendet för egendomen vid den provisoriska utarrenderingen för sista året utgjort endast 250 kronor, hava inägotterna A, B och C—D ensamma uppskattats till ett normalt arrendevärde av 795 kronor, vadan ärendet bör underställas riksdagen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan förra länsmansbostället 1 mantal Kullarbo nr 3 i Öster Våla socken av Västmanlands län blivit genom ägostyckning delat i sex lotter i överensstämmelse med uppskattningsmännens förslag,

dels lotterna litt. A, E, F och G försäljas å offentlig auktion enligt de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, med förbehåll vid försäljningen av lotten litt. A att de till densamma lagda områdena litt. b, c och d säljas allenast med den rätt kronan till dem må äga;

dels ock lotterna litt. B och C—D upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med förbehåll vid upplåtelsen av lotten litt. C—D att det till denna lott lagda området litt. a upplåtes allenast med den rätt kronan må äga till detsamma.

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o)—14:o) här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen behagade härtill lämna bifall samt förordnade, att proposition i dessa ämnen skulle med den lydelse, bil. — till detta protokoll utvisar, avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Bruze.
